

Cerkveni Glasbenik

Glasilo Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z glasbeno prilogo vred 8 K,
za dijake 5 K.

Uredništvo in upravništvo: Pred Škofijo št. 12, I. nadstr.

Cerkvenoglasbena liturgika.

Fr. Ferjančič.

(Dalje.)

n) *Ite missa est.*

Po komuniji pozdravi mašnik na sredi oltarja vernike z običajnim pozdravom „Dóminus vobíscum“; zbor mu odgovori: „Et cum spíritu tuo“. Mašnik moli potem na episteljski strani eno ali več poobhajilnih molitev; pevski zbor odgovori po prvi in zadnji molitvi „amen“, s čimer izreka željo, naj Bog res usliši mašnikove prošnje.

Po zopetnem pozdravu naznani mašnik ali pri slovesni sv. maši dijakon konec sv. maše navadno z besedami „Ite missa est“. Beseda „missa“ pomeni isto kar „missio“ ali „dimissio“, namreč razpustitev. Zgorenji klic torej pomeni: „Idite, sedaj je razpustitev (ljudstva)“. Pevski zbor odgovori na to: „Deo gratias“, t. j. Bogu hvala, namreč za preveliko srečo, da so se verniki mogli udeležiti presvete daritve.

V 11. stoletju so poleg „Ite missa est“ vpeljali še „Benedicámus Dómino“ („slavimo Gospoda“), na kar zbor istotako odgovarja z „Deo gratias“. „Ite missa est“ so rabili zlasti ob nedeljah in praznikih, ko je bilo treba ljudstvo po sv. maši v resnici razpustiti. Ob navadnih dnevih pa, zlasti še v postnem in adventnem času, ko so bili pri službi božji večinoma redovniki, ki so tudi po sv. maši nadaljevali svoje dnevne molitve, ne bi imela taka razpustitev nobenega pomena; zato so s klicem „Benedicamus Domino“ opominjali navzoče, naj še nadalje poveljujejo Gospoda z dnevnici.

Še poznejšega izvora je, da so pri črnih mašah namesto „Ite missa est“ vpeljali „Requiescant in pace“ („naj počivajo v miru“), na kar zbor odgovarja z „amen“, t. j. naj se tako zgodi.

Za „Ite missa est“ je sedaj v tradicionalnem koralu mnogo različnih napevov, vendar ni potrebno, da bi se vsi peli. V gradualu stoji namreč po četrtem „Credo“ važna opazka, da katerikoli napev v ordinariju, ki se nahaja v kateri izmed predstojajočih maš, se sme uporabiti tudi v kaki drugi maši, izvzemši ferialne maše. Z ozirom na to opazko se sme na pr. o

Marijinih praznikih peti tudi slovesni ali kak drug „Ite missa est“, ki je sicer postavljen za duplex, semiduplex ali simplex. Le napevi ferijalnih maš se ne smejo uporabljati o godovih višje vrste, in nasprotno napevi, postavljeni za duplex, semiduplex ali simplex, se ne smejo peti v ferijalnih mašah. S tem je petje kljub mnogoštevilnejšim napevom precej bolj olajšano nego v medicejskem koralu, kjer so bili za posamezne vrste godov napevi natančno predpisani.

Samo ob sebi se razume, da se nikdar ne sme zamenjati „Benedicamus Domino“ z „Ite missa est“. Ravno tako se velikonočni „Ite missa est“ z dvema „alleluja“ ne more nadomestiti z nobenim drugim. Zastran „Ite missa est“ je treba torej sporazumnega dogovora med mašnikom in pevovodjem, da ne pride pevski zbor po nepotrebem v zadrego. Pevci naj odgovarjajo v isti melodiji in v isti tonovi višini, kakor predpeva mašnik. Dovoljeno pa je „Deo gratias“ recitirati s spremljanjem orgelj (Decr. auth. 2951 ad 5 in 4189 ad 2).

Organist naj gleda tudi na to, da ne bo takoj po „Deo gratias“ s premočnim preludiranjem preglasil besed, s katerimi daje mašnik zadnji blagoslov. Rubrika v misalu določa namreč, da naj govori mašnik besedilo zadnjega blagoslova z razumljivim glasom („voce intelligibili“), kar velja za peto mašo ravno tako, kakor za tiho. Pri pontifikalnih mašah pa ne sme organist preludirati takoj po „Deo gratias“, ker se takrat podeli pontifikalni blagoslov.

(Dalje prih.)

O izbiranju primernih cerkvenih pesmi za bogoslužje.

Stanko Premrl.

(Konec).

Velikonočne pesmi. Prva prilika, pri kateri je umestno zapeti pri bogoslužju kako velikonočno pesem, se nam nudi veliko soboto po slovesni dopoldanski službi božji. Glede izbire bi tu nasvetoval pesmi: „Danica svetica je v mirno še noč“, „Današnji žarki zarje mile“ ali kako podobno. Te pesmi se namreč še nekako najbolj prilegajo mirno-resni svečanosti velikosobotnega dopoldneva. Poglavitne, že v prvih besedah izrazito vesele in navdušene velikonočne pesmi, kot so „Zveličar gre iz groba“, „Zveličar naš je vstal iz groba“, „Skalovje groba se razgane“ in druge pa naj se prvič oglasijo pri slovesnem vstajenju, ki se obhaja veliko soboto popoldne ali velikonočno nedeljo zjutraj, in zlasti pri velikonočni procesiji, potem o velikonočnih praznikih sploh in v celi osmini. Glede petja o velikonočnih praznikih pri tihih sv. mašah opozarjam ponovno, naj se mesto običajnih mašnih pesmi „Pred Bogom pokleknimo“ in enakih pojo takoj v pričetku sv. maše velikonočne pesmi. To bo brezdvomno napravilo na vernike večji učinek, srca bolj vradostilo in jih bolj navdušilo za od smrti vstalega Zveličarja, kot pa navadne mašne pesmi. Z besedilom, ki ga rabi Cerkev o Veliki noči v duhovnih dnevnicah

in pri sv. maši „Haec dies, quam fecit Dominus: exsulemus et laetemur in ea“ — „To je dan, ki ga je naredil Gospod; veselimo in radujmo se v njem“, se lepo vjema velikonočna pesem „Zapoj veselo, o kristjan, radosti tvoje to je dan“. Zato se radi poslužujmo te pesmi. Enako se z liturgijo krasno zлага, če pogosto pojemo marijansko velikonočno „Raduj se, Kraljica nebeška, aleluja“ oziroma kakor nam jo podaja besedilo „Raduj nebeška se Gospa, aleluja“.

Velikonočne pesmi so prikladne celo velikonočno dobo, ki traja še štirideset dni po Veliki noči, torej do Vnebohoda Gospodovega. Pazljivi pevovodja bo v celem tem času še nedeljo za nedeljo in kadar bi bilo treba med tednom pri sv. maši peti v domačem jeziku, uvrstil med druge pesmi tudi kako velikonočno, hkrati pa seveda vpošteval razne dneve in praznike v velikonočni dobi, ki imamo zanje posebne pesmi, tako n. pr. praznik varstva sv. Jožefa (pesem „o Jožef, sveti varih moj“), prošnje dni križevega tedna in Vnebohod. Glede petja na Vnebohod se mi zdi, da je pri nas sledeča praksa. Največ se najbrž poje Riharjeva „Sveti praznik se obhaja“, Foersterjeva „Človeštva mili Rešenik“ (besedilo posneto po cerkvenem himnu tega dne „Salutis humanae Sator“) morda nekoliko manj, dasi je predvsem primerna. Primerni sta pa tudi pesmi „Poznate dom?“ (Potočnik, nanovo izšla v zbirki Rihar-renatus, prir. dr. Kimovec) in pesem „Nebeški grad Jeruzalem“ (Foerster, Cecilija I). Žal, da nimamo za Vnebohod nobenih novejših pesmi.

Petje v majniku. V majniku obhaja Cerkev šmarnice. Cerkvni pevovodja bo za te prilike izbiral predvsem take Marijine pesmi, ki se nanašajo na majniško pobožnost in ki so primerne temu krasnemu letnemu času, potem pa kar moč lepe Marijine pesmi sploh. Kdo bi v majniku mogel prezreti pesmi: „Že slavčki žvrgolijo, se maj vesel budi“, „Spet kliče nas venčani maj“, „S cveticami zaljšamo tebi oltar“, „S cveticami te venčamo“, „Pozdravlja te cvetje na tratah mlado“ itd? Za majnik nam hvala Bogu primernih pesmi ne manjka. Celó za sklep šmarnic jih imamo par posebnih. Ti sta: „Z Bogom dan's Marija pravi“ (Rihar) in „Otrok sem tvoj“ (Foerster, Sattner). Povdarjam pa, da radi majnika ni treba pri sv. mašah v tem mesecu peti izključno le Marijine pesmi. To bi ne bilo v redu. Zakaj po povzdigovanju smo dolžni peti evharistične pesmi. Ravnotako treba v majniku vpoštevati razne praznike in po možnosti tudi nekatere manjše godove, n. pr. sv. Florijana¹⁾, Najdba sv. Križa, Marija, Pomočnica kristjanov, ki naj dobe svoje lastne pesmi. Isto velja o nekaterih prej naštetih godovih, ki se obhajajo v velikonočni dobi, če padejo v mesec maj.

Pesmi v binškoštni dobi. Za Binkošti imamo posebne pesmi o prihodu sv. Duha nad apostole in pesmi v čast sv. Duhu.

Pesmi v čast sv. Duhu, zložene na besedilo liturgičnih himnov „Veni s. Spiritus“ („Pridi sv. Duh“), „Veni Creator Spiritus“ („Pridi Stvarnik sv.

¹⁾ Na Vipavskem, morda še kje drugje obhajajo dan sv. Florijana (4. maja) kot praznik.

Duh“) in podobne se pojo lahko že v devetdnevnicu pred Binkoštimi. Če molimo v čast sv. Duhu, zakaj bi tudi ne peli? Pesmi v čast sv. Duhu naj ostanejo na sporedu pevskega zbora skozi celo osmino binkoštnega praznika. Pozneje niso več aktualne. Pač pa je prav, da pojemo pesmi v čast sv. Duhu semtertje pred pridigo, pred krščanskim naukom, zlasti pred sv. misijonom ali pred duhovnimi vajami¹⁾.

Za razne nedelje po Binkoštih danes nimamo več posebnih pesmi. Imamô pa jih za razne večje pomenljive praznike v pobinkoštnem času, n. pr. za praznik sv. Trojice, sv. Rešnjega Telesa, Srca Jezusovega, za praznik posvečevanja vseh cerkva in za zahvalno nedeljo. Na praznik sv. Rešnjega Telesa in v njegovi osmini so najbolj primerne pesmi, ki govore o postavitvi najsv. Zakramenta. Na zahvalno nedeljo se zahvalna pesem (naš „ljudski Te Deum“) poje lahko med sv. mašo.

V dolgi binkoštni dobi obhajamo celo vrsto Marijinih praznikov in praznikov svetnikov. Marijini prazniki v tem času so: Obiskanje Marijino (2. jul.), Karmelska ali škapulirska Mati božja (16. jul.), Marija Devica snežna (5. avg.), Vnebovzetje Marijino ali Veliki Šmaren (15. avg.), Srce Marijino (nedelja po osmini Vel. Šmarna), Rojstvo Marijino ali Mali Šmaren (8. sept.), Ime Marijino (12. sept.), Marija sedem žalosti (15. sept.), Roženvenška nedelja (prva v oktobru), Čistost Device Marije (3. nedeljo oktobra), Varstvo Marijino (2. nedeljo nov.) in Darovanje Marijino (21. nov.). Imenitnejši prazniki in godovi svetnikov v pobinkoštnem času so n. pr. sv. Alojzij (21. jun.), sv. Janez Krstnik (24. jun.), sv. Peter in Pavel (29. jun.), sv. Ciril in Metod (7. jul.), sv. Mohor in Fortunat (12. jul.), sv. Jakob (25. jul.), sv. Ana (26. jul.), sv. Lavrencij (10. avg.), sv. Jernej (24. avg.), Sv. angeli varuhi na angelsko nedeljo, sv. Matej (21. sept.), sv. Mihael (29. sept.), praznik vseh svetnikov, vseh vernih duš, sv. Martin (11. nov.), sv. Cecilija (22. nov.) Vsi ti naštetih prazniki in godovi nudijo cerkvenemu pevovodju prilike dovolj, da izbira in izvaja s svojim zborom res primerne in ne poljubne, katerekoli pesmi. Manjših godov, ki se obhajajo med tednom in ko ob njih samih ni sv. maše s petjem, se spominjajmo s primernimi pesmimi v bližnjih nedeljah. Ob nedeljah pa, ki bi ne nudile nikake zveze s kakim prejšnjim pomenljivejšim godom, ali ko bi pevovodja sploh ne imel takih pesmi pri rokah, so nam vsakovrstne Marijine pesmi najbolj dobrodošle.

S tem zaključujem razpravljanje o izbiri primernih pesmi za bogoslužje. Bog daj, da bi obrodilo vsaj nekoliko uspeha v naši cerkvenoglasbeni praksi.

¹⁾ Opozarjam na Pesem v čast sv. Duhu za en glas in orglje, ki je bila objavljena v zadnji številki našega lista.

Nekoliko statistike o orgljah v ljubljanski škofiji.

Sestavil Stanko Premrl.

(Dalje.)

Znamenita je povsem strokovna ocena Goršičevih orgelj za Marijanišče v Ljubljani iz peresa J. S. († Jos. Smrekarja), ki jo je priobčil „C. Gl.“ v 6. št. l. 1887. Poročevalec hvali predvsem to, da je Goršič umel pri malem številu registrov (8) oskrbeti dovolj krepkih, a hkrati tudi nežnih izpremenov. Potem na kratko, pa točno ocenjuje posamezne izpremene glede njih intonacije; v celoti jih imenuje lepe, celo krasne. „To velja o posameznih, to enako o njihovi zvezi.“ Kot izredno milo glasovno kombinacijo navaja Salicional pianissimo, spojen z Dunajsko flavto 8' ali s flauto dolce 4'. Register „Salicional pianissimo“ se do tedaj na Kranjskem ni še nikjer rabil. Goršič ga je naredil kot zgofj mehaničen, danes bi rekli kombiniran register, ki je v učinku isti kot današnji mnogo rabljeni Vox coelestis, spojen n. pr. z Eolino ali podobnim nežnim registrom. „Kar tiče tvarno izpeljavo,“ pravi poročevalec, „je — Goršičeva; kdor si jo ogleda, razume, zakaj da on ceneje delati ne more. Cinka v celih orgljah ni ne trohice. Igranje, tudi pri uporabi vsih kopol je navadno¹ lahko. — Tudi takratni premil g. knezoškof Missia, „dobropoznati po svoji izvedenosti, praktični spretnosti in finem okusu v cerkveni godbi,“ so se o priliki, ko so na praznik Pomočnice kristjanov v Marijanišču maševali in si po sv. maši dali od mojstra samega delo razkazati, za nove orglje živo zanimali, si ogledali mehanizem, orglje tudi sami poskušali in se o njih izrazili prav pohvalno. Zato so tudi čestitali mojstru, da je z malimi pomočki mogel izvršiti pravi umotvor.²

Nadaljne tri strokovne ocene o Goršičevih orgljah je v „Cerkv. Glasbeniku“ objavil P. Hugolin Sattner. Temeljito, obsežno in izredno pohvalno poroča o novih nunskih orgljah v Ljubljani („C. Gl.“ 1891, št. 11). „Še nikoli,“ tako pravi „se nisem tako rad lotil recenzije novih orgel, kakor danes, ko imam ocenjevati nove nunske orgle. Delo je za naše razmere veliko, in tu zamore mojster kaj pokazati in cenzor kaj povedati.“ Na to opisuje omaro in mehovje, igralnik in mehaniko, piščali in intonacijo. Konča takole: „Po vsem tem moram vestno izreči, da so orglje zgotovljene po dogovorjeni dispoziciji in da je g. Goršič več storil, nego je obljubil. Mogočen je vtis polnih orgel, vedno dostojen, cerkvi primeren, nikdar trivijalen, četudi potegnem Cornett in Mixturo. Moč za veliki prostor s precejšnjo kupulo ravno prava. Bass in Diskant sta v najlepši razmeri. Ravno tako Pedal in Manual. Nežni spremeni očarajo poslušalca z milim svojim značajem. Kolikorkrat potegneš nov spremen, vselej si z nova in prijetno iznenaden. Srčno čestitam g. Goršiču na tem delu. Znano mi je,

¹ To mesto se mi zdi nejasno ali pa je bržkone tiskovna pomota; zakaj ocenjevatelj je brezdvomno hotel Goršiča pohvaliti in ima ta dostavek kot pohvala le tedaj kak zmisel, če beremo: igranje je n e n a v a d n o lahko.

² V istem poročilu.

koliko je bilo dela, koliko skrbi in misli, a človek vse pozabi, da se le delo srečno zverši. Čestitam pa tudi č. uršulinskemu samostanu, ki se lahko ponaša, da ima sedaj najboljše orgle na Kranjskem." — O novih Goršičevih orgljah v vipavski dekanijski cerkvi piše isti poročevalec (P. H. Sattner) v *Cerkv. Glasbeniku* l. 1892, št. 10: „Intonacija piščali je izvrstna, enakomerna. Lahko rečem, vsak spremen ima pravi karakter. Posebno je poskrbljeno za spremljevanje petja, treba je pogledati v dispozicijo manualov. Posebno moram omeniti Principala 8', ki se menda še ni nobenkrat tako posrečil. Krasni so: Doppelflöte 8', Viola di Gamba 8', Geig. Principal 8', Eolina 8', Salicional 8' itd. V milobi pa vse presega Unda maris 8'. Oboe 8' je popolnoma karakteristična, ravno tako Bombarda 16' v pedalu. Orglavec ima za kombinacije obširno polje, nikdar mu ne more biti dolgčas, samo da orgle dobro spozna. Igra je lahka, vse lično izpeljano, da je res pravo veselje vsteti se k takim orglam. Največo vrednost daje orglam to, da so vsi izpremeni celi (razen Unda maris, ki si izposodi spodnjih 12 glasov). Zategadel je glas polnih orgel veličasten; ni surov ali kričeč, na vse strani enakomeren, okrogel." O Goršičevih orgljah na Koroški Beli pravi prej imenovani ocenjevalec: „Našel sem, da vsi toni odgovarjajo urno in odločno, tudi Salicional v nizki legi, kar se redko navaja. Vsi spremenjeni so karakteristični in le vsled tega je mogoče narediti raznih kombinacij, ki kažejo orgle v vsi krasoti. Vedno nove boje (barve). Principal je pravi, pristni Goršičev principal široke menzure, čigar krasoto priznavajo tudi inozemski mojstri. Gamba lepo rezoča, Geigenprincipal rahel odmev glavnega Principala. Občudovanje zbuja zlasti Zartgedeckt 8' in Cello 8', ki se oglašata rezko in brhko, kakor bi imel Percussion." itd. „Cin lep kot srebro, les suh in zdrav, da ga je veselje pogledati. Vse lepo pousnjeno, da ni čutiti niti najmanjšega ropota." Edino miksturo ocenjevalec nekoliko graja, da bi namreč smela biti manj kričeča; dostavi pa takoj, da jo je Goršič tako intoniral iz prevelikega ozira na pokvarjen okus tistih, ki ocenjujejo orgle le po ojstrosti miksture. „Storim le dolžnost vestnega poročevalca", tako sklene, „če rečem, da se je delo popolnoma posrečilo in da ono samo hvali mojstra." (C. Gl. 1893. št. 9.) — O Goršičevih orgljah v Mokronogu je poročal v „C. Gl." (1898. št. 4.) P. Angelik Hribar. Omenja najprej, da so te orglje narejene po novem, čisto pnevmatičnem sistemu. O registrih pravi, da so kaj prijetni, veličastni, mogočni, mili; posebno mu ugaja Voix celeste. „Intonacija Goršičeva je sploh znana, tako, da ga v tej zadevi nihče ne prekosi; in pri orgljah je intonacija glavna reč. Delo celo je jako solidno. Že od mladega sem so se mi Goršičeve orgle zelo priljubile ravno zavoljo intonacije njegove. Sploh se mora reči, da g. Goršič je orglar prve vrste. Prav je rekel nek merodajen muzik: G. Goršiča bomo še le prav cenili, ko ga več ne bo, takrat bomo še le spoznali, kaj nam je bil on." — Zadnje Goršičevo delo, orglje za Št. Lenart nad Škofjo Loko, je ocenil v *Cerkv. Glasbeniku* (1898, št. 8 in 9.) F. F. (Fran Ferjančič). Tam pravi med drugim: „Orgle niso sicer velike, a zadostovale bodo popolnoma za malo cerkvico, kateri so namenjene. Dispozicijo teh orgelj moramo imenovati jako

srečno, ker kljub malemu številu izpremenov (9) napravi izurjen orglavec lahko lepe kombinacije; tudi pleno glasi se kaj krepko.“

Posebno veliko hvalo in izreden ugled si je Goršič stekel z nekaterimi, v nemški Štajerski narejenimi orgljami. O priliki postavitve in kolavdacije orgelj za dekanijsko cerkev v Köflach pri Gradcu je prinesel C. Gl. 1884. 10 dopis iz Ljubljane. Nepodpisani poročevalec pravi, da večja slava kranjske umetnosti že dolgo ni doletela, kakor o tej priliki. Orgelj samih poročevalec dovršenih sicer ni videl in slišal; „videla in slišala pa jih je pri dveh natančnih poskušnjah o smereca veščakov, katerih razsodba ima že kaj veljave.“ Našteje jih imenoma. Med njimi je bil kot ena glavnih kapacitet tedanji graški stolni regenschori dr. Janez Weiss. Ti veščaki so svojo sodbo o Goršičevih orgljah v Köflach objavili v graškem mesečniku „Kirchenschmuck,“ 1884, št. 8, st. 96. Njih ocena pravi, da te orglje imajo mogočen glas (Klangfülle), kakršnega bi človek pri drugih orgljah z enakim ali še celo večjem številu registrov zastoj iskal; da se ne glase samo, ampak v pravem pomenu besede pojó (da klinge es nicht bloss, da singe es förmlich, man fühle sich wie einem Gesangschore gegenüber), da imajo polne orglje nekaj posebno častiljivéga (etwas ungemein Würdevolles) in impozantnega na sebi ter v primeri z drugimi orgljami nekak ves drugačen značaj (gegenüber andern Orgeln etwas förmlich Fremdartiges), in da se zato sme reči, da jim v deželi ni para (und darum verdiene diese Orgel ein Unicum im Lande genannt zu werden).“ Pohvalno oceno teh orgelj je prinesel tudi berlinski list „Orgel- und Pianobau-Zeitung“ 1884, št. 28. Tudi Goršičevih orgelj za frančiškansko cerkev v Gradcu graški strokovnjaki kar niso mogli prehvaliti. Celó prvak med nemškimi orgljarskimi mojstri, slavnoznaní Walcker iz Ludwigsburga na Virtembergskem, se je o tem Goršičevem delu jako pohvalno izrazil. Goršičeve orglje, narejene za Odilijev zavod za slepce v Gradcu, je pohvalno ocenil „Grazer Volksblatt.“

Naj dostavim vsem navedenim ocenam o Goršiču še dve jako značilni. V knjigi „Zgodovina dobrovske fare pri Ljubljani,“ spisal Anton Lesjak, Ljubljana 1893, berem na strani 74 o Goršiču te-le besede: „To pa je o tem mojstru strokovnjaku znano, da če on le mimo gre, so orglje vse drugačne.“ Na vsak način velika pohvala. In naš sedanji prvi orgljarski strokovnjak, kanonik dr. Fr. Kimovec je v svojem izbornem spisu o pokojnem orgljarskem mojstru Ivanu Milavcu (C. Gl. 1915. 2. in sledeče številke) zapisal par tehtnih, vseskoz markantnih stavkov tudi o Milavčevem učitelju v orgljarstvu, mojstru Frančišku Goršiču. Navajam jih dobesedno: „Goršič je bil mojster izrazite, pa v nobeno smer pretirane intonacije, neka polnost in kremenitost je v njegovih delih, da je popolnejše izlepa ne najdeš, hkrati diči zlasti njegova kesnejša dela izredna mehkoča in voljnost, tako da se zdi, da ga v nekaterih registrih (n. pr. v salicionalu) še nihče ni prekosil, če ga je sploh kdo dosegel.“

Nekatere zanimivosti o Goršiču bi bile še sledeče.

Goršič je znal tudi dobro orgljati in imel absolutni posluš.

V prvih letih svojega orgljarskega delovanja je piščali sam viival. Po izjavi g. šolskega vodja v pok. Andreja Cenčiča v Kamniku so kamniške frančiškanske orglje bile najbrž zadnje njegovo tozadevno ročno delo.

Mož, ki je Goršiču kot teoretik iz zakladnice svojega bogatega orgljarskega znanja dajal nasvete in navodila, je bil pokojni prelat prof. Josip Smrekar. Baje je tudi nameraval napisati o Goršiču daljši življenjepis; a do tega žal nikoli ni prišlo. Sedem vrst dolga notica, — to je bilo vse, s čimer se je „Cerkveni Glasbenik“ o priliki Goršičeve smrti velikemu rajniku oddolžil. Zato je bilo gotovo prav, da smo sedaj v tej statistiki Francu Goršiču posvetili nekoliko več pozornosti.

V naslednjem podajam še nekaj podatkov o njegovem očetu, bratih, sestrah in otrocih.

Oče našega znamenitega orgljarskega mojstra Franceta Goršiča je bil — kakor smo že izpočetka omenili — Martin Goršič, po domače „Medičar“, roj. 10. novembra 1811 v Ljubljani, (Krakovo 18), umrl 6. julija 1881 (Krakovska ulica 23). Bil je sodar, mehanik, glasbeno nadarjen in napravil kot samouk dvojje male orglje, prve okrog l. 1856 in jih prodal kapucinom v Trst, druge iz l. 1862 je naredil za dom. Te se nahajajo — kakor je bilo že enkrat omenjeno — v stanovanju gdč. Franje Goršič, Ljubljana, Krakovska ulica 23.¹⁾ Njih lastnica je hči Martina Goršiča in edina še živeča sestra orgljarskega mojstra Fr. Goršiča. Prilika, poučiti se v orgljarstvu, se je Martinu Goršiču nudila takrat, ko so l. 1854 podrli starejšo trnovsko cerkev in imeli razdrte orglje razložene pred cerkvijo. Zanimivo je dalje to, da se je Martin Goršič začel učiti glasbe šele 22 let star, ko je bil že oženjen, to pa na prigovarjanje takratnega trnovskega župnika Fr. Barliča. Učil se je šest mesecev pri tedanjem stolnem organistu Gregoriju Riharju. Ž njim se je učil še nekdo drugi, a le malo časa. Rihar si je namreč obdržal le Goršiča. Njegovo nadarjenost je spoznal po tem, ker si je Goršič vso teorijo takoj na pamet zapomnil, ne da bi si sploh kaj zapisoval. Kmalu nato je postal organist v Trnovem in opravljal to službo nad 47 let od 1834 do 1881. Za njim je kot organistinja nastopila njegova prej imenovana hči Franja. Martin Goršič je zložil tudi nekaj skladb: svetni pesmi „Mati lepa, mati mlada“, „Kje so časi, kje so dnovi?“ in več božičnih. Božične pesmi je nekoč izročil svojemu sinu Janezu, učitelju in organistu v Kranjski gori. Pesmi so baje tam ostale. Janez Goršič je bil pozneje učitelj v Vipavi, končno v Gradcu (v kaznilnici) do svoje smrti l. 1912. Glasbe se je učil pri Nedvėdu. Janez je bil četrti sin Martina

¹⁾ Orgljice so prav lične in zanimive. Visoke par metrov, so dobile pozneje še nastavek s profilom Martina Goršiča (naredil Vurnik starejši). Imajo en manual, 5 registrov, obsegajo 4 in pol oktave v manualu, 1 oktavo v pedalu. Pedalne tipke so pokončni gumbi. Meh — ki sta zanj uporabljena kot zgoščevalca sape dva mernika — si orgljavec lahko sam tlači; v to služita dve na desni strani pedala narejeni nožnici, zvezani z notraj se nahajajočim mehonom po dveh volovskih žilah (od teh je ena že počila). Glas orgelj je prijeten, zunanjščina čedna. Cin za piščali si je Martin Goršič sam vtil iz domačih krožnikov. Dunajski orgljarski mojster Hesse je nekoč obiskal v Ljubljani svojega bivšega učenca Fr. Goršiča in je občudoval Martin Goršičeve orglje.

Goršiča. Najstarejšemu je bilo ime Martin, ki je tudi umel glazbo ter hodil v Ljubljani k pokojnemu Jeranu učiti zamorčke klavir, k usmiljenkam v kapelo nekdanje bolnišnice na Dunajski cesti pa orgljat. Umrli je leta 1905. Druga dva sinova Jože in Gustav sta umrla mlada, zadnji l. 1865. Hčere Martin Goršičeve so bile razun še živeče Franje, ki je bila najmlajša, še tri: Marija, Jerica († 1905) in Uršula († 1895). Otroci Franceta Goršiča, našega orgljarskega mojstra pa so: Fran, doktor prava, sodni svetnik v Kamniku, Julija, poročena s profesorjem v pok. Antonom Bartlom v Ljubljani in Marija, vdova Moschek v Gradcu.¹⁾

Glasbeni vtisi iz francoskega ujetništva.

Dr. Anton Zdešar, C. M.

(Kover.)

Francoz ljubi refrene. Dočim poje po navadi pesem samo par pevcev ali solist in sicer pogosto v molu, ponavlja refren vsa cerkev. Za vzgled nastopno :

Precej počasi.

Fine.

To je refren, nato sledi pesem :

ritard.

nakar se zopet ponavlja refren itd.

Francoske večernice se zelo razlikujejo od naših. Krščanskega nauka ob nedeljah popoldne ni; če poveste to idejo o krščanskem nauku, kakor je

¹⁾ Za obilico dragocenih podatkov o Francetu Goršiču in njegovem očetu Martinu izrekam gdč. Franji Goršičevi na tem mestu najlepšo zahvalo.

pri nas v navadi, vam bo francoski duhovnik odgovoril, da bi bilo to sicer lepo, ali da je „irréalisable“. Mesto tega imajo vsako nedeljo in vsak praznik res prave večernice, vespere za vernike. Duhovnik zapoje, ko je odmolil tiho „Pater noster“, glasno in slovesno: „Dens in adiutorium meum intende . . .“, nakar nadaljuje vsa cerkev. „Domine ad adiuuandum . . . etc.“ Nato sledi ali vseh pet psalmov de Beata, ali pa samo trije, 1., 3. in 5., nato „capitulum“ za tem „Ave maris stella“. Za to imajo različne napeve. Napišem vam dva, da vidite, slišite in sodite. Eden se glasi:

A - ve ma - ris stel - la, De - i ma - ter al - ma, At -
que semper vir - go, Fe - lix coe - li por - ta.

Povsod francoski akcent, avé maris stellá itd.

Druga:

A - ve ma - ris stel - la, De - i ma - ter al - ma,
At - que sem - per Vir - go, Fe - lix coe - li por - ta,
At - que sem - per Vir - go, Fe - lix coe - li por - ta.

Za „Ave maris stella“ vse po redu: oratio itd., in naposled marijanska antifona. Za vzpodbuden zgled evo vam kos velikonočne „Regina coeli“:

Re - gi - na coe - li, lae - ta - re, lae - ta - re, lae - ta - re, lae -
ta - re, al - le - lu - ja, al - le - lu - ja!

Pri blagoslovu po večernicah redno vsako nedeljo naslednji koralni „Ave, verum corpus“:

A - - - ve ve - rum cor - pus na - tum ex Ma - ri - a Vir - gi - ne . . .

Za „Tantum ergo“ zopet kaj poskočnega in veselega, a tudi često kaj brezokusnega. Naslednji napev me je zelo spominjal neke gornještajerske romarske:

Tan - tum er - go Sa - era - men - tum, ve - ne - re - mur cer - nu - i, Et an -
 ti - quum do - cu - mentum no - vo ce - dat ri - tu - i, Praestet fi - des sup - ple -
 men - tum sen - su - um de - fec - tu - i Prae - stet fi - des sup - ple -
 men - tum sen - su - um de - fec - tu - i.

Če vam povem, da so peli v Parizu za „Tantum ergo“ celo — našo staro avstrijsko „cesarsko“ pesem, vam bo dovolj znana vsa lahkomišelnost francoske cerkvene pesmi.

Splošno je cerkvena pesem še na precej nizki stopnji. Mlajša generacija se pa zelo trudi za povzdigo cerkvene glasbe. Seveda jim je to zelo napoti, ker nimajo dovolj lastnih skladb. Pred vojsko so hodili pridno k Nemcem v šolo. Ali ob vojski, ko so temeljito zasovražili „les Boches“ (le boš), jim je tudi nemška glasba postala „la musique boche“. Ko sem konec septembra 1916 prisostoval v marsejski stolnici konsekraciji novega škofa za mesto Ajaccio na Korsiki, mi je mobilizirani stolni dirigent, č. g. Chabo malce v zadregi povedal, da bodo morali proizvajati „de la musique boche“, ker nimajo drugega; ali na tiskanem sporedu se je pri teh nemških komadih vendar blestelo ime italijanskega skladatelja Tebaldinija, ker si z nemškim skladateljem niso upali na dan.

Katoliško gibanje na Francoskem pa umeva tudi prav dobro važnost dostojne in dobre svetne pesmi. Odlični skladatelji so tu napravili že marsikaj lepega. Ker poje Francoz ponajveč enoglasno, posveča vso skrb ritmu in melodiji. Ali se Vam ne dopade n. pr. sledeča preprosta, a vendar tako sveža:

Precej hitro.

Je connais - sais dans mon vi - la - ge U - ne ber - gère au frais mi - nois,
 (Jaz sem poznal v moji vasi, Pastarico svežih lie.,
 On lui don - nait, oui, je le crois. Quinze prim - temps, pas da - van - tage¹⁾ itd.
 Sodili so ji, da, zdi se mi, petnajst pomladi, nič več.)

¹⁾ Ži. konesé dañ moñ vilaž! (dañ, moñ: nosniki; ži, vilaž; polglasni e)

On beržer o fré minça

On lvi doné, uj ži. 15 krua

Keñž! preñtañ, pa dávančaž!.

Pesem opeva v obliki balade v lepi, duhoviti, malce dovtipni, ali skozi in skozi dostojni obliki zvestobo preproste neveste in lepoto srečnega zakona.

Dočim se mi v pesmi predvsem razveseljujemo ob harmoniji, uživa Francoz oboje: poezijo in glasbo. Mi znamo od kakšne pesmi dve ali tri kitice, dočim Francoz pevajoč pripoveduje in vživa vso vsebino svoje pesmi. Ali se mi ne brigamo malo premalo za vsebino?

Ali s študijem francoske pesmi ne bi razširili svojega horizonta? Ali je res nemška glasba višek te umetnosti? Ali ne bi dobili pri Francozih gledé glasbe bolj sorodnega duha?

Pregled cerkvenoglasbenih listov.

Sv. Cecilija. 1919. 1. — Na pragu novog doba (Janko Barle — Zagreb); Vatroslav Lisinski, kao nadzornik glazbene šole u Zagrebu (Vjekoslav Klaić — Zagreb); Osvrt na rekviziciju zvona u Hrvatskoj (dr. Viktor Hoffiller — Zagreb); O jeziku i pismu u crkvenim knjigama za slavensko bogoslužje u rimokatoličkoj Crkvi (Rudolf Strohal — Zagreb); O pjevanju kod starih hrvatskih krajišnika (dr. Franjo Bučar — Zagreb); Pojte, usne — Pange lingua (Milan Pavelić — Senj); Uspomene iz Rusije (Vid Barle — Zagreb); Odgovori na pitanja za sabiranje gradje o glazbi, napose crkvenoj (Josip Böhm — Petrijevci); Iz hrvatske glazbene prošlosti. Crtica o glazbenim prilikama franjevačkog samostana Male Braće u Dubrovniku (O. Frano Jurić — Zagreb); Naši dopisi; Glazbena literatura; Razne vijesti; Iz Cecilijinog društva. — Glazbena priloga prinaša koralno skladbo „Tebe Boga hvalimo“, harm. Franjo Dugan. — Sv. Cecilija izhaja vsaka dva meseca, in stane na leto 8 K, za šole in dijake 5 K. Urednik in upravitelj lista: Kanonik Janko Barle, ravnatelj nadbiskupske pisarne; urednik glasbene priloge: prof. Franjo Dugan.

Cyrill. 1919. 1. in 1919 2. — Svetogorska „Zdravas.“ Kos češke narodne liturgije (P. E. Paukner); Poročilo o letnem občnem zboru nadškofijske cirilske jednote v Olovcu (P. A. P.); Pesmi o Najsv. Zakramentu, 8 koralnih napevov harm. Vaclav Vosyka; O delovanju cerkvenih pevovodij in o igri na orgljah pri bogoslužju (Jos. Kuhn); Jednota češkoslovaških orgljarjev, ustanovljena na zborovanju 12. jan. 1919 v Pragi; Spomini z Ruskega (Jaroslav Šauer); Kancional Franusov (D. O.); Cirilsko delovanje; Kritike; Razna poročila. — Cyrill izhaja po desetkrat na leto in stane 10 K. Urednik: dr. Dobroslav Orel. Upravništvo: Praha II, 137a, Ferdinandova 6.

Dopisi.

Iz Zagreba. Skoraj da je težko pisati o Zagrebu in njegovih glasbenih, specijelno cerkvenoglasbenih razmerah, ker Zagreb je čudno mesto. Imate Jelačićev trg, ki se kosa z dunajskim „Grabnom“ in spodnje mesto, ki v svoji velikopotezni zasnovi daje Zagrebu značaj in lice pravega velemesta — pa vam v neposredni bližini palač, vrtov in nasadov skvari ves vtis grda podrtija in niti ne veste ne, kdaj zaidete iz velikomestnega trotoarja ven v posavsko cigansko vas.

Tako približno je tudi na umetniškem polju: na eni strani vidimo izrazite umetniške potence, velike in največje dovršenosti, ki nas očarajo in omamijo s svojo umetniško silo in v neposrednem obližju teh patricijev umetnosti životari pravcati proletarijat — miserrima plebs.

Vsakemu tujcu, ki prihaja v Zagreb, kličeta že od daleč dobrodošlico v sinje nebo kipeča stolpa stolne cerkve. Nehote mora misliti, da se tu koncentrira zagrebško cerkveno pevsko delovanje, da tu dobi orientacije o umetniški stopinji in dovršenosti. — In tako je šla tudi moja pot najprvo v stolnico. — Koral, le koral celo sv. mašo! Povem, da

sem bil prvič razočaran, kolikortoliko vsaj. Hotelo se mi je zborov naraščajočih in pojemajočih, ritmov krepkih in mogočnih, harmonij bujnih, ki napol izrazijo, napol zamolče . . . V zaupanju na ona dva vitka in visoka stolpa sem tudi jaz stavil svoje želje na kaj visoko stopinjo, ne glede na nemožnost praktične izvršljivosti. Iskal sem v cerkvi glasbe kot take, svetne umetnosti in zato sem doživel razočaranje: Štrog in resen se je glasil koral raz kor.

No, od takrat se je moje mnenje pač v marsičem predrugačilo. Tudi koralni motiv je dobil barvo, čutil sem stopnjevanje, toploto in prisrčnost melodije, ki mi je bila prej večalimanj prikrita. Tudi lepota koralnega petja je velika, predvsem neka njegova — kako bi rekel — breztelesnost, je izvenmaterijalen, vsekakor pa tudi del askeze in samozatajevanja. To zadnje zlasti za glasbenika in je zato tudi bolj (da ne rečem bistveno in edino) cerkven kakor umetniški. Vendar bi mu delal veliko krivico, kdor bi mu odrekal drugo, umetniško kvaliteto, saj ima ravno moderna glasba toliko skoraj neposrednih stikov s koralom. Prepevajo v zagrebški stolnici koral zelo dobro izvežbani koralisti, ki imajo v izborni akustiki cerkve priliko, da svoje zmožnosti kar najbolje razvijajo. Poseben učinek napravi petje dečkov, ki z največjim uspehom prekinja monotonijo moških glasov, celotnemu zboru da pa svetlejši in jasnejši značaj.

Treba pa, da potrebno povdarim še drugi (ki pa je pravzaprav prvi!) moment, ki vzdržuje višino glasbenega življenja zagrebške stolnice, to je orgljanje. Prof. Dugan je mojster — o tem pisati nima sicer pomena, pa naj bo resnici na ljubo še enkrat povedano. Njegovo igranje na Walckerjevem kraljevskem inštrumentu je tudi kraljevsko in njegovo spremljanje koral je posebnost zase. Ne rečem, da bi si jaz nemirni človek ne želel včasih drznejših kombinacij in postopov, vse to je še mogoče, ali ne bilo bi v naravi mojstra, ki sedi pri orgljah in morda bi niti ne bilo v skladu z notranjšino cerkve same. Zdi se mi res, da se v zagrebški stolnici, kakršna je zdaj, ne bi moglo peti pravzaprav drugega kot koral. Gotika brez mehкости, vse trda skala in samozatajevanje, stremeče proti nebu in zemskim čuvstvom docela nedostopno — taka mora biti i glasba — askeza in strogost, ki pa je v notranjosti polna dobrote in blagosti. In tako je tudi povsem pravilno, da je mojster stolnega kora klasik, klasik po notranjem umevanju, klasik po zunanji dovršenosti. Ni to strog klasik, nikakor ne, umetnik je z širokim svetovnim obzorjem, ki je tudi moderni glasbeni pokret plodonosno uplival nanj, pa pri vsem tem ne more zatajiti one notranje formalnosti, ki je lastna klasičnim mojstrom. Vsako vprašanje najde odgovora, premisam slede vselej konsekvencna izvajanja.

Orglje so silno lepe, niso ravno moderno inštrumentirane, imajo za čudo lepo blagoglasnost in mehko, kljub veličastno donečemu pleru, lastnosti, ki jih pri drugih orgljah iste slavne firme vselej ne najdemo. Spominjam na Walckerjeve orglje pri sv. Štefanu na Dunaju, ki imajo sicer ogromno silo, so pa v plenu trde in robate. Zagrebške orglje so električne, za slučaj pa, da bi elektrika odpovedala, je v orgeljski omari še cel prvi manual starih mehaničnih orgelj, na katerih se more ravnotako igrati.

Cerkvena glasba po drugih zagrebških cerkvah, v kolikor mi jo je bilo dozdej možno zasledovati, ni hiti oddaleka na visoki stopinji stolnice in nikakor (z par izjemami) ne odgovarja zahtevam glavnega mesta. Cel Zagreb menda ne premore dobrega mešanega cerkvenega zbora, vsaj jaz ga nisem slišal. Ali moški zbor, ali ženski, morda tudi oboji glasovi, a konsolidiranega mešanega zbora ni in to smatram za največji nedostatek zagrebškega cerkvenoglasbenega življenja. Pojo izvečine skladbe, ki ne stavijo velikih zahtev na izvajajoče, najboljše kar sem slišal, je bilo še pri sv. Marku; bila so dobra izvajanja, samo brez poleta, preveč mehanično in brez občutka. Po drugih cerkvah pa niti tako ni (razven da sem v kapelici usmiljenih bratov slišal tudi dober moški zbor) in da organist celo mašo svira na orglje brez vsakršnega petja, to nima pač nobenega zmisla in se more opravičiti le z povsem napačnim umevanjem cerkvene glasbe in njene naloge pri bogoslužju.

Pri slovesni sv. maši pojo menda skoro običajno staroslovenske maše. Jaz se bnađ tem ne spotikam, saj v bistvu je zadoščeno predpisom in končno smemo upati, d ao opravičeni želji po staroslovenskem liturgičnem jeziku tudi Rim ugodił.

Gotovo je, da ima cerkvena glasba tukaj težko stališče, da stane silno truda in dela dvigniti jo na splošno cerkve in umetnosti dostojno višino. Upam pa, da delo, ki ga vrše vrli tukajšnji pionirji sv. Cecilije, ne bo zastoj; brez uspeha gotovo že danes ni, a kako počasi je tak pokret mogoč, to vemo vsi, ki smo kdaj zasledovali vsopredno gibanje na naših slovenskih tleh. Vsekakor pa tam, kjer vlada smotrenost in požrtvovalnost, tudi uspeh ne more izostati.

Mlinar-Cigale.

Rakovnik - Ljubljana. Morda bo koga zanimalo tudi kratko poročilo o pevskem gibanju v tukajšnjem salezijanskem zavodu. Naj omenim najprej cerkveni mešani zbor, ki sestaja iz 14 sopranov, 9 altov, 2 tenorjev in 4 basov. Sopran in alt pojo gojenci tukajšnje ljudske šole, moške glasove pa domači gospodje (duhovniki in kleriki). Deški glasovi so zelo lepi, a vreme le prerado vpliva na mlada grla, da so večkrat hripavi, ne sicer vsi, pač pa nekateri, največ tisti, ki se ne znajo varovati.

Ta zbor poje navadno ob nedeljah in praznikih pri maši in pri litanijah. Nastopi pa tudi sem in tja v domačem gledišču. Vaje imamo z deškimi glasovi po štiri ure na teden, da se tako z večkratnim ponavljanjem priučimo pesmi. Znano je, da otroci, posebno še iz ljudske šole ne delajo preveč z razumom, marveč s par izjemami prav mehanično, dasi poznajo skoro vsi note po imenu in vrednosti. Torej edino večkratna vaja nekaj izda. Pri proizvajanju morata biti vedno dva, organist in dirigent, sicer se ne doseže z malimi pevci tistega uspeha kot sicer.

Do sedaj (od 22./10 1918, do 16./2. 1919) smo peli pesmi iz sledečih zbirk: Cecilija I. del številke: 1, 10, 25, 28, 89, 90, 91, 93, 94, 100, 101, 102, 105, 107, 108, 109, 110, 112, 119, 12, 133; Slava Brezmadežni (1904) štev.: 16, 18, 19, 20, 25, 26, 28, 32, 43, 81, 92; Slava Jezusu, štev.: 5, 7, 8, 14; Rihar renatus, štev. 2; Faist op. 18, štev. 8, 9; op. 22, štev.: 6, 9, 19; Slava Bogu (1908) štev.: 3, 5; Premrl, Marijine pesmi: „Za gore že solnce hiti“; A. Niedrist: „Ave Marija“. Za praznik 8. dec. smo peli Gruber: Missa ss. Angelorum Custodum, za ofertorij „Salve Mater“ (koralno). Za god preč. g. ravnatelja smo izvedli dr. Chlondowskega: „Pozdrav voditelju“ dvoglasno s klavirjem.

Poleg tega petja pa gojimo zelo tudi ljudsko petje. Vsak večer so namreč ob 7^{1/4} litanije M. B. Pri teh litanijah pojo vsi otroci enoglasno s spremljevanjem harmonija. Pred blagoslovom pojemo slovenske pesmi: Tebe molim, Pridi molit, dva Častimo te, Molim te ponižno, Glasno zapojmo, O Jezus božji sin; za blagoslov imamo 5 različnih Tantum ergo in po blagoslovu pojemo v ponedeljek na čast sv. Alojziju, v terek angelom varuhom, v sredo sv. Jožefu, v četrtek evharistično, v petek v čast Kristusovemu trpljenju, v soboto razne Marijine iz Cerkevne pesmarice. Poleg tega ljudskega petja se poje enoglasno tudi pred pridigo dopoldne Očenaš, popoldne primerna Marijina. To bi bilo torej petje gojencev v cerkvi. Vsako zadnjo nedeljo v mesecu in o počitnicah pa pojo sotrudnice iz Ljubljane. S temi smo peli razven navadnih slovenskih pesmi iz že omenjenih zbirk, še razne pesmi iz C. Gl. Premrl: Razglašnje Gospodovo, Božično, Kimovec: ofertorij za sv. 3 kralje, Premrl: So odprla se nebesa, dalje iz Hribar-Sattner Božične pesmi, o Božiču Řihovsky Missa Loreto, Müller: O Deus ego amo te, Gruber: Missa s. Aloysii, Gruber Missa, Mater dolorosa, in pa iz Griesbacherjeve zbirke gradualija in ofertorija za razne praznike o božičnem času.

Poleg cerkvenega petja 4 ure na teden in ljudskega petja, ki ga poučujem dvakrat na teden, učim v 2., 4. in 5. razredu šolske petje. Pri šolskem petju jemljemo kake pol ure teorijo iz Druzovičeve pesmarice II. del (izvemši drugi razred), ostali čas pa se učimo kako pesem za cerkveno ljudsko petje, ali kako primerno narodno.

Priznati je treba, da vodstvo zavoda zelo skrbi za lépo petje, ki je v vzgojnih zavodih tudi velikega vzgojnega pomena. In zato ni treba še posebej hvaliti salezijanskih zavodov od te strani, kajti bl. Don Bosko je tudi za petje lépo poskrbel, to se vidi na voditeljih salezijanskih zavodov.

Ob koncu šolskega leta bo moje poročilo lahko obširnejše in bo moglo poročati še o večjih uspehih kot sedaj v teh štirih mesecih, kar sem tu.

Ljubljana - Rakovnik, 19. februarja 1919.

Vinko Lovšin.

Koncertna poročila.

Koncerti v Ljubljani. 16. febr. se je o priliki ustanovitve francosko-slovenske organizacije vršila v Narodnem gledišču slavnostna matineja. — 22. in 23. febr. sta bila v veliki dvorani hotela „Union“ dva velika sinfonična koncerta. Orkester vojaške godbe SHS iz Maribora pod vodstvom kapelnika Ferdo Herzoga je izvajal izbrane slovanske in druge sinfonične skladbe: Dvořákovu uverturo „Kmet navihanec“, Smetanovo sinfonično sliko „Vyšehrad“, Schubertovo nedovršeno sinfonijo v H-molu, Goldmarkovo uverturo „Sakuntala“, Beranovi dve legendi (v F, in v As-duru), Massenetovo suito „Scenes pittoresque“, Čajkovskega „Ouverture solennelle“ 1912 in Jan Peštovo koncertno uverturo „Jugoslavija“ posvečeno generalu Maistru (pri obeh koncertih) Lisztov klavirski koncert v Es-duru je s spremljevanjem orkestra igral vojaški kapelnik g. Brezovšek. Peštova skladba „Jugoslavija“, ki je pravzaprav bolj poutpuri kot overtura, je zlasti prvi večer, ko jo je dirigiral skladatelj sam, silno učinkovala. Glavni motivi v tej skladbi so vzeti iz himen: Naprej, zastava Slave, Srbska himna in Lepa naša domovina. Celotna zamisel skladbe kot take — naš boj za svobodo in končna njena priboritev v zedinjeni Jugoslaviji — in tudi izborna instrumentacija zasluži brezdvomno odločno priznanje. Beranovi dve legendi, — da ostanemo za enkrat pri domačih skladbah, — sta se izkazali kot dokaj solidni, nikakor ne vsiljivi, v celoti dobro instrumentirani skladbi mirnega, oratoričnosesnega značaja. Dirigiral ju je g. skladatelj sam, že sivolos, častitljiv glasbenik, glasbeni učitelj v Mariboru. Izmed drugih večjih skladb sta posebno velik vtis napravili Goldmarkova in Čajkovskega uverturi, obilo zanimanja je tudi vzbudila izrazito francoska Massenetova suita. V celoti lahko rečemo, da sta oba koncerta lepo uspela. — Na čast angleškemu kardinalu, londonskemu nadškofu Frančišku Bourneju, ki je na svojem dolgem potovanju na povratku iz Palestine obiskal tudi našo Jugoslavijo: Belgrad, Zagreb in Ljubljano, je Glasbena Matica na dan kardinalovega bivanja v Ljubljani 11. marca pri svečanem pozdravu v Unionu vpričo kardinala in mnogoštevilnega občinstva dovršeno izvajala razne jugoslovanske narodne in par umetnih pesmi. Kardinal je bil od krasnih pesmi in idealno lepega izvajanja presenečen in čestital vodju Hubadu. — 14. marca je znani jugoslovanski violinski virtuoz Zlatko Baloković s spremljanjem koncertnega pianista dr. H. pl. Mihaloviča iz Zagreba priredil dober delni koncert na korist organizacije celokupnih gospejnih društev v celem kraljestvu Srbov, Hrvatov in Slovencev. Baloković je igral Dvořákov koncert v A-molu, Oskar Josefovičev sonato za gosli in klavir v Fis-molu, dva Dvořákov slovska plesa (v E-molu in G-duru), Smetanovo skladbo „Iz moje domovine“ in Wieniawskega Ruski karneval. Uspeh koncerta, ki je bil baje le srednje obiskan, nam žal ni znan. — Vrlo lepo je uspel koncert pevke Cirile Medvedove in mladega komponista L. M. Škerjanca, ki se je vršil 17. marca v veliki dvorani Narodnega doma. Že spored sam je bil čisto nov, nenavaden, rekel bi umetniško intimen. Jedro večera sta tvorila Debussy in Mussorgskij. Debussyja smo slišali v treh klavirskih in treh pevskih skladbah. Njegova govorica je impresionistična, prvi hip sicer ne lahko umljiva, a blaga, mehka in topla. Uživali smo ga, zlasti v pesmih, v klavirskih skladbah nekoliko manj, dasi je bilo izvajanje neoporečno dobro. V še lepši in bajnejši nov glasbeni svet nas je popeljal Mussorgskij s svojimi otroškimi pesmimi, ki so umotvori svoje vrste. Dočim je Debussy v celoti nekako filozofično teman, odkriva Mussorgskij v otroških pesmih pristno otroško naivnost, naravno govorico nedolžne otroške duše. Otroška govorica do pičice prenešana v skladbo in dvogovor med otrokom in njegovo „njanjuško“. Kaj podobnega pri nas še nismo čuli. Gdč. Medvedova je te pesmice posebno lepo tolmačila. Tudi sicer smo opazili, da se je umetnica, odkar smo jo lani čuli v Matičnem koncertu, čudovito razvila in si glas vsestransko izpopolnila. Tudi, kar tiče notranjega poglobljenja v skladbe in iskrenega predavanja, moramo konstatirati od lani napredek. Pri tem koncertu je prišel prvič do samostojne besede naš mladi, zelo mnogo obetajoči Lucijan Marija Škerjanc. Njegova „Chanson violette“ in tri

pesmi a) Beli oblaki b) Jesenska pesem in c) Pod goro, kažejo že dokaj rutiniranega modernega mojstra finega okusa. Tudi kot pianist je žel zaslužen priznanje. V Brahmovi pesmi „Utešeno hrepenenje“ je sodeloval poleg klavirja g. Mirko Dežela z violo. Podobni intimni koncerti naj se prirede še večkrat!
S. Premrl.

Razne reči.

△ Osebnosti. Narodno gledališče v Ljubljani je z. l. 1919 angažiralo dr. Josipa Čerina opernim kapelnikom. Dr. Čerin je naš rojak. Po dovršenih visokošolskih in glazbenih študijah je deloval nekaj let kot cerkveni pevovodja na Dunaju. Pozneje je bil par let koncertni vodja Glasbene Matice v Ljubljani. Iz Ljubljane je odšel zopet na Dunaj, in vodil mihaelski cerkvenoglasbeni kor. Od tu je prestopil k vojaški godbi. Zadnja leta bival in deloval kot vojaški kapelnik v Pragi. Dr. Čerin je ~~prvi~~ *prvi* doktor ~~glazbe med Slovenci~~. Njegovo nastavitve na slovenskih tleh iskreno pozdravljamo. — Dosedanji operni šef Fridrik Rukavina je postal ravnatelj Narodnega gledališča. Istočasno je izstopil prejšnji intendant Fran Govekar.

△ Nove skladbe. V založbi Jugoslovanske tiskarne v Ljubljani je izšla Mala jugoslovanska koračnica „Bratje! Slovenci smo,“ po narodnem napevu za klavir ali harmonij in dvoglasno petje priredil Stanko Premrl. Cena 1 K 20. — Gospodarski odsek Zveze Orlov je izdal v spomin 100 letnice smrti Valentina Vodnika dve skladbi: Belarjevo „Dramilo mojih rojakov“ in narodno „Kdo rojen prihodnjih,“ obe pesmi za mešani zbor priredil Stanko Premrl. Izvod po 50 vin. Pesmi se naročata v Ljudskem domu v Ljubljani. — Mladost 1919, t. 2. št. je objavila koračnico „Bratom Orlom,“ za moški zbor uglasbil Vinko Vodopivec.

△ Smrtna kosa med glasbeniki. V Zagrebu je 25. febr. od kapi zadet preminul prvi baritonist zagrebške opere g. Bogdan pl. Vulaković. Povod smrti je bil tragičen dogodek v njegovi družini, ko je njegov umobolni sin ubežal iz opazovalnice za umobolne in besnel v očetovem stanovanju. Prestani strah in silno vznemirjenje sta provzročila kap in kmalu na to smrt velikega umetnika. Vulaković je kot solopevec nastopil pred leti parkrat tudi v Ljubljani. — 28. okt. 1918. je umrl na španski boleznii v Rakitni tamošnji organist in cerkvenik Janez Makovec, star 78 let. Doma na Žalostni gori pri Preserju je s 30. letom nastopil službo organista in cerkvenika v Rakitni in služil v isti službi celih 48 let. Bil je pošten, krščanski mož in vzgojil ter dobro oskrbel pet svojih otrok. — Na Dunaju je umrl profesor akademije za glasbo in vpodabljačo umetnosti Rudolf Dittrich, bivši dvorni organist. Pokojnik je na akademiji poučeval orglje v višjih razredih, bil izvrsten šolnik, hkrati priznan orgeljski virtouz. Zložil je tudi nekaj skladb za orglje, med katerimi prvači njegova fuga („Fantasie-Fuge“) na koralni Aleluja. Pri avstrijski glasbenovzgojni državni zvezi je bil častni predsednik. — Vsem umrlim daj Bog večni mir!

△ V Senju v Hrvatskem Primorju je 17. februarja umrla tamošnjemu stolnemu kapelniku in znanemu slovenskemu skladatelju Karlu Adamiču njegova soproga Fanika roj. Štimac. Naše najsrčnejše sožalje!

△ 26. marca se je vršil v Ljubljani občni zbor podpornega društva organistov in pevovodij s sedežem v Ljubljani. Daljše poročilo prinesemo prihodnjič.

Današnjemu listu je priložena glasbena priloga: Aleluja in Večernice za Veliko soboto. Starejši naročniki dobe hkrati zadnjo lansko prilogo: Ocvirkove preludije.
